

14-Mavzu: Ayollar shimi konstruksiyasini qurish va texnik modellashtirish

Reja:

1. Shimlarning turlari va fasonlari.
2. Silueti yarim yopishgan ayollar shimining chizmasini chizish tartibi.
3. Ayollar lozimi chizmasini chizish.
4. Ayollar shimini texnik modellashtirish.

Tayanch soʻz va iboralar: *shim, galife, golf, bridja, bermudi, shorti, banan, sharvar, lozim, vitachka, koketka, model, fason, modellashtirish, amaliy modellash, texnik modellash.*

1. Shimlarning turlari va fasonlari

Yoshlarni sevib kiyadigan kiyimlaridan biri shim hisoblanadi. Hozirgi vaqtda shimlar kiyimning hammabop turiga aylangan. Shimlar kostyumning bir qismi yoki alohida kiyim boʻlib xizmat qiladi.

Shimlarning shakli va bichimi xilma-xildir. Ko'proq old va orqa bo'laklardan tuzilgan to'g'ri bichimli shimlar uchraydi. *Shim* — ish, sport bilan shug'ullanish va dam olish uchun qulay kiyimdir. Shimning modellari juda xilma-xildir. Vazifasiga ko'ra shimlar kundalik — ishda va uyda kiyiladigan, ko'chalik, sport va maxsus ishlarga mo'ljallangan bo'ladi. Shimning uzunligi, kengligi modaga asosan o'zgarib turadi. Klassik uslubdagi shim sipo yoki keng bo'lishi mumkin, fantaziyali shimlar silueti esa yubkalarlikiga o'xshashdir. Proporsiyalari, asosan, shim uzunligiga va bel chizig'ining joylanishiga bog'liq.

Shimlar butun uzunasi bo'ylab keng yoki ma'lum joylari (bo'ksa, tizza, pochasi) kengaygan bo'lishi mumkin.

Shimlarning tipaviy turidan tashqari, *galife* (yonboshi chiqib turgan shim), *golf* (pochasi manjetli va tizzadan pastroqqa tushib turadigan kalta shim), *bridja* (etik shim), *bermudi* (uzunligi tizzagacha bo'lgan shim), *shorti* (uzunligi songacha bo'lgan kalta shim) deb ataladigan xillari ham bo'ladi.

Son qismi kengayib, pochasi toraygan shimlar *banan* shimlar deyiladi. Aksincha, ya'ni son qismi tor, pochasi keng bo'lsa, *kengaygan* shimlar, baravar kengaysa *sharvarlar* deyiladi.,

Shimlar belbog'siz, enli, ensiz belbog'li, kamar taqish uchun turli shakldagi kamar tutkichlar, yon chokli yoki yon choksiz, pochasi manjetli yoki manjetsiz qilib tikilgan bo'lishi mumkin. Shimda chokdagi yoki qoplama cho'ntaklar ko'p uchraydi. Shimning asosiy detallari old va orqa bo'laklari vitachkali yoki mayda taxlamali, tizza atrofida kesmali, turli shakldagi koketkali bo'lishi mumkin.

Shim asosan jun va lavsan aralash jun tolali gazlamalardan, zich to'qilgan *vilvet*, *selon*, *jinsi* gazlamalardan tikiladi.

Ayollar shimi erkaklarnikidan taqilmasi, gazlamaning rangi va bezaklari bilan ajralib turadi.

Shimlar konstruksiyasi jihatidan oldi va orqasi koketkali, tizza sohasining old yoki orqa yarmiga chok tushgtan, yonboshi choksiz (trikotajdan tikilgan maxsus va sport tipidagi) shimlarga ajratiladi. Qoliplanmaydigan materialdan tikilgan shimlarning bukilish chiziqlari chokli (kesilgan) bo'lishi mumkin.

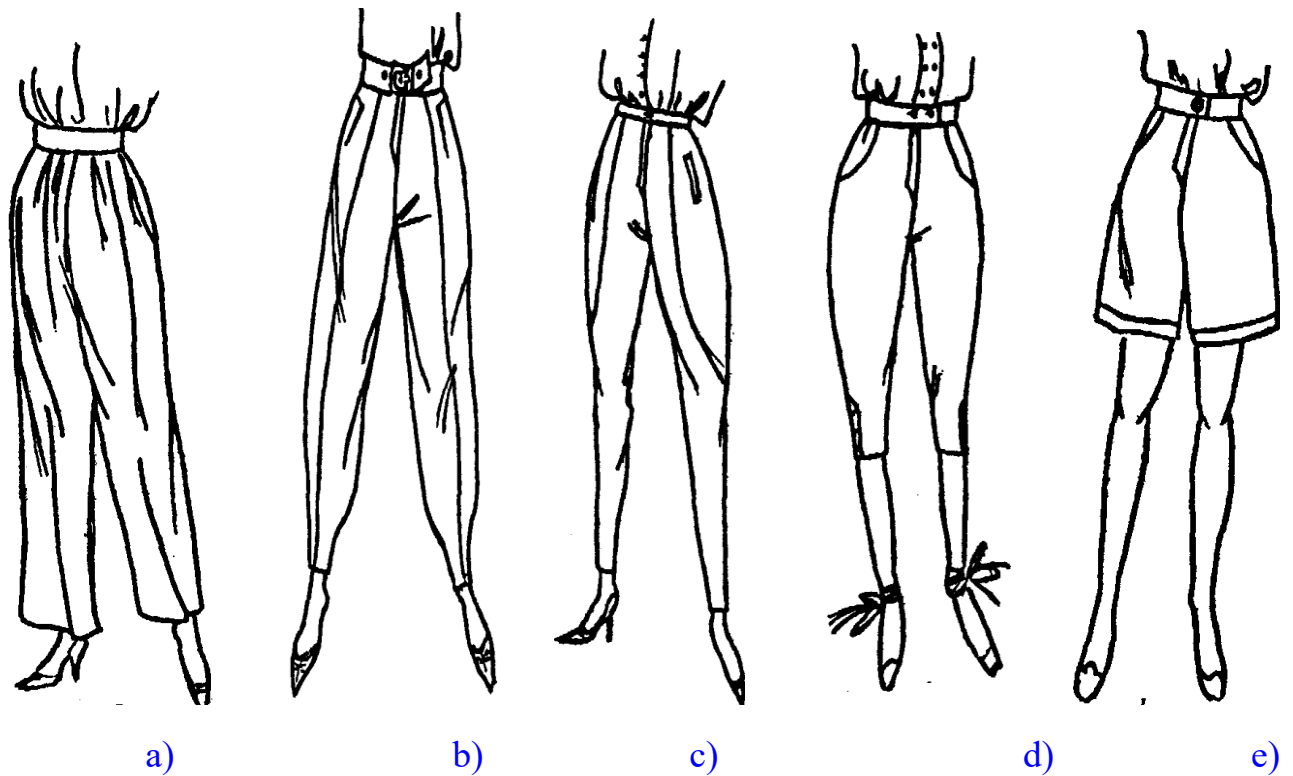
Shimlarning tipaviy konstruksiyalarida ikkita yon va ikkita qadam choklari loyihalanadi. Shimda quyidagi konstruktiv chiziqlar mavjud: bel chizig'i pocha chizig'i, yon chiziqlari, qadam chiziqlari, o'rta chiziq. O'rta chiziq uch qismdan iborat: old o'rta chiziq, orqa o'rta chiziq va o'tirish sathining chuqurligi. Konstruktiv chiziqlar shimni ikki old va ikki orqa bo'laklarga ajratadi. Old bo'laklarda vitachkalar yoki mayda yumshoq taxlamalar loyihalanadi, orqa bo'laklarda esa faqat vitachkalar. Vitachka yoki yumshoq taxlamadan pastga vertikal buklanish chiziqlari yo'nalgan. Shimlarning bel chizig'i belbog' bilan ishlanadi.

Antiq konstruksiyali shimlarda qirqimlar soni o'zgarishi mumkin. Faqat qadam chokli (yon choklarsiz), ba'zida old va orqa bo'laklarning buklanish chiziqlariga qo'shimcha bo'linishlar kiritilgan, hamda bo'ksa chizig'idan yuqoriroqda gorizontal bo'linishli (koketkalar), tizza chizig'idan teparoq yoki pastroq shimlar modeli uchrashi mumkin. Gorizontal bo'linish chiziqlarning shakli xilma-xil.

Formasi va bichimi har xil shimlarning chizmalarini tayyorlashda tipaviy shimlarning asosiy chizmalaridan foydalaniladi.

14.1 – rasm. Shim, yubka-shim va shortik modellari.

14.2 – rasm. Shimlarning turlari: a – butun uzunligi bo'yicha kengaytirilgan shim;
b – banan; c – galife; d – golf; e – shorti

2. Silueti yarim yopishgan ayollar shimining chizmasini chizish tartibi.

Shim asosini chizish. Klassik formadagi bemalol turadigan shim chizmasini chizish uchun quyidagi o'lcham belgilari kerak: Cbel; Cbo'k (jinsi tipidagi yopishib turadigan shimlarda o'lcham kattaligi qorinning chiqib turishini hisobga olmay belgilansa ham bo'ladi); Ush; Dt (uzunligi tizzagacha — kaltaroq yoki tizzasi tor shimlar uchun); Shpocha (etak kengligi — modaga binoan; pochasi tor shimlar uchun oyoq kaftining tovondan o'tgan aylanasiga teng).

1. Hisoblashda o'z o'lcham belgilaringizni oling.

Cbel = 35 sm,

Cbo'k = 46 sm

Ushim = 90 sm

Kpocha=18 sm (modaga qarab o'zgarib turadi).

2. Bemalol turishi uchun qo'shimchalar: Pbel = 1 sm; Pbo'k = 1—3 sm.

Shimlarning yuqori qismini chizishda ham, yubkalardagi singari, gavdaning bo'ksa atrofi tuzilishi hisobga olinadi.

Shim asosi baza to'rini chizish. (14.3-rasm).

1. Shim uzunligi– TH TN = Ush=90 sm;

2. Bo'ksa balandligi– TS = 0,5 x Cbo'k+1,5 = 0,5x46+1,5=24,5sm.

3. Bo'ksa chizig'i - CB = TS/3 = 24,5:3 = 8,2 sm

4. Tizza chizig'i– $BK = BN/2 = 73,7$ (chizmadan olinadi) : $2 = 36,9$ sm

5. T, B, S, K, N nuqtalardan gorizontal chiziqlar o'tkaziladi.

Shimning old bo'lak chizmasini chizish:

6. Old bo'lakning bo'ksa sathidagi eni: $BB_1 = 0,4x(Cbo'k + Pbo'k) + 0,1x Cbel = 0,4x(46+1,5) + 0,1x35 = 22,5$ sm

7. B_1 nuqtasi orqali vertikal o'tkazib T_1, S_1 nuqtalar bilan belgilanadi.

8. Old bo'lakning dumba sathidagi eni: $S_1S_2 = 0,1 \times (Cbo'k + Pbo'k) = 0,1x(46+1,5) = 4.7$ sm.

9. Taqilma, chizig'ining (o'rta chokning) ortiq-kamligi: $T_1T_2 = 1$ sm (hamma shim modellari uchun o'zgarmas).

10. Taqilma chizig'ini chizish: B_1, S_2 nuqtalar biriktiriladi; bu chiziqni ikkiga bo'linadi (A nuqta); S_1, A biriktiriladi; bu chiziq ikkiga bo'linadi (A_1 nuqta).

11. T_2, B_1, A_1, S_2 nuqtalarni birlashtirib, taqilma chizig'i chiziladi. Agar taqilmasi o'rtada bo'lsa, tikish haqini yaxlit bichib yuborsa ham bo'ladi (eni 3—4 sm, bo'yi 20 — 22 sm).

12. Old bo'lakning bel sathidagi eni: $T_2T_3 = Cbel:2+2,5=35:2=17,5+2,5=20$ sm; (bitta yoki ikkita vitachka eni solqi, bitta vitachkaga — 2,5 sm, ikkita vitachkaga — 4,5 sm; solqi — 1 sm).

13. Yon chok $T_3T_4 = 1,5$ sm uzaytiriladi.

14. T_2, T_4 nuqtalari biriktiriladi.

15. Bukish («qirra») chizig'ini belgilash: SS_2 chiziq ikkiga bo'linadi (S_3 nuqta). S_3 nuqta orqali bel sathidan pocha uchigacha vertikal o'tkaziladi; B_2, K_1, N_1 nuqtalar belgilanadi.

16. Vitachka bukish chizig'ida bo'ladi: orasining ochiqligi $1,25+1,25$ sm; uzunligi 8 — 10 sm. Vitachkani biriktirib tikmasdan, balki taxlama qilib tiksa ham bo'ladi. Agar vitachka ikkita bo'lsa, unda ikkinchisi — birinchi vitachka bilan yon chok o'rtasida bo'ladi.

17. Old bo'lakning pocha uchidagi eni: $N_1N_2 = N_1N_3 = 0,5 Kp - 1 = 0,5x18-1 = 8$ sm

18. Odim qirqim: S_2N_3 nuqtalari birlashtiriladi; K_3 nuqta belgilanadi; S_2K_3 qismi 0,5 sm egik chiziq bilan chiziladi.

19. S_2K_3 qismi 0,5 sm egik chiziq bilan chiziladi.

20. Yon qirqim: $T_4, B; S, N_2$ nuqtalar birlashtiriladi; K_2 nuqta belgilanadi; T_4B qismi 0,5—1 sm qabariq chiziq, BK_2 qismi 0,5 sm egik chiziq bilan chiziladi.

21. Pocha chizigi: N_1 nuqtadan yuqoriga 1 sm o'lchab qo'yiladi; N_2, N_3 nuqtalarni egik chiziq bilan tutashtiriladi.

Shimning ort bo'lak chizmasini chizish:

22. Shim pochasing eni: $N_2N_4 = N_3N_5 = 2$ sm.

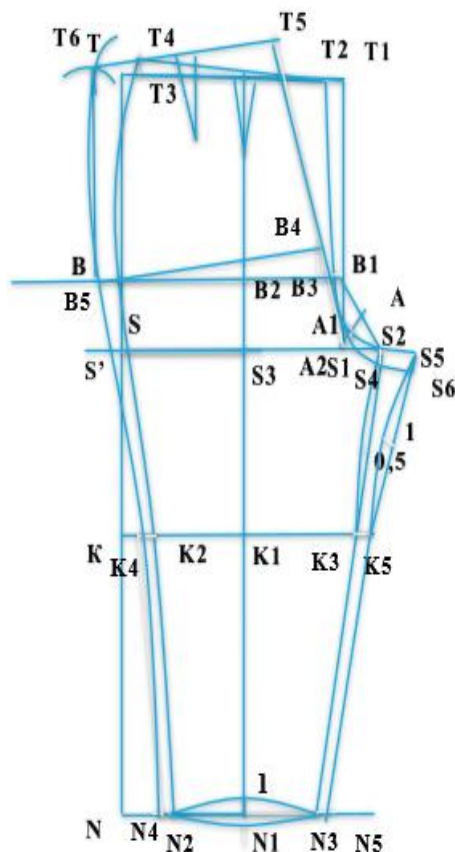
23. Pocha chizig'i: N_4, N_5 nuqtalarni past tomonga 1 sm qabariq qilib birlashtiriladi.

24. Tizza sathidagi eni: $K_2K_4 = K_3K_5 = 1$ sm.

25. K_4, N_4, K_5, N_5 nuqtalar birlashtiriladi.

26. Ort chiziq (o'rta chiziq) ni chizish: $B_1B_3 = 3$ sm (o'zgarmas);

27. $B_3B_4 = 0,1 \times (C_{bo'k} - 1 \text{ sm}) = 0,1 \times (46 - 1) = 4,5 \text{ sm}$; perpendikulyar chiziladi.
28. S_1, B_4 nuqtalar birlashtiriladi. Yuqoriga tomon davom ettiriladi; $B_4T_5 = B_1T_2$ o'lcham qo'yiladi.
29. Dumbalar sathidagi eni: $S_2S_5 = S_1S_2$
30. Yordamchi nuqtalar: $A_1A_2 = S_2S_4 = 1 \text{ sm}$ (o'zgarmas).
31. Odim qirqimi: S_5, K_5 nuqtalar o'zaro tutashtiriladi.
32. Odim qirqimi: S_5, K_3 nuqtalar 1 sm egri chiziqli tarzida birlashtiriladi.
33. $S_5S_6 = 1 \text{ sm}$
34. T_5, B_4, A_2, S_4, S_6 nuqtalarni birlashtirib o'rta chiziqli chiziladi.
35. Bo'ksalar sathidagi eni: B_1B gorizontali chap tomonga davom ettiriladi;
36. B_4 nuqtadan B_4B_5 belgilanadi. $B_4B_5 = (C_{bo'k} + P_{bo'k}) - BB_1 = (46 + 1,5) - 22,5 = 25 \text{ sm}$
37. $B_5T_6 = BT_4$; $T_5T_6 = C_{bel:2} + \text{vitachkalar} + \text{solqi}$ (bitta vitachkaga — 3 sm, ikkitasiga — 2,5 + 2,5; solqi — 1 sm). $T_5T_6 = C_{bel:2} + 3 = 35:2 + 3 = 20,5 \text{ sm}$
38. Yon qirgim: T_6, B_5, K_4, N_4 nuqtalar birlashtiriladi. T_6B_5 qismida 0,5—1 sm qabariqli bilan chiziladi va $S'K_4$ qismida 0,5 sm egri chiziqli chiziladi.
39. Vitachka T_5T_6 kesma o'rtasida bo'ladi; uning kengligi 3 sm; bo'y 10—12 sm. Vitachka ikkita bo'lsa, T_5T_6 qismi teng uch qismga bo'linadi. Shortilarning, tizzadan pastroq tushadigan shimlarning pocha chizig'ini chizish qo'shimcha chiziqlar bilan ko'rsatilgan: T nuqtadan zarur uzunlik o'lchanadi, to'liq shim bo'yi chiziladi. Tizzadan pastroq tushib turadigan shim pochasini kengaytirish va manjetli qilish ham yoki yon choklarini kesimli qilib toraytirish ham (modaga qarab) mumkin.

14.3-rasm. Shim asosining chizmasi.

Shim konstruksiyasini hisoblash va qurish texnologik xaritasi (14.3 – rasm)

T/r	Konstruktiv boʻlak	Kesim yoʻnalishi	Hisoblash formulasi	Natija, sm
Shimning baza toʻrini chizish				
1	Shim uzunligi -TN	Pastga	TN = Ush	90
2	Boʻksa balandligi– TS	Pastga	TS = 0,5 Sboʻk+1,5 = 0,5x46+1,5	24,5
3	Boʻksa chizigʻi - SB	Yuqoriga	SB = TS/3 = 24,5:3	8,2
4	Tizza chizigʻi– BK	Pastga	BK = BN/2 = 73,7 (chizmadan olinadi) : 2	36,9
5	T, B, S, K, N nuqtalardan gorizontal chiziqlar oʻngga oʻtkaziladi			
Shimning old boʻlak chizmasini chizish				
6	Old boʻlakning boʻksa sathidagi eni – BB ₁	Oʻngga	BB ₁ = 0,4x(Cboʻk + Pboʻk) + 0,1x Cbel = 0,4x(46+1,5) + 0,1x35	22,5
7	B ₁ nuqtasi orqali vertikal oʻtkazib T ₁ , S ₁ nuqtalar bilan belgilanadi.			
8	Old boʻlakning dumba sathidagi eni - S ₁ S ₂	Oʻngga	S ₁ S ₂ = 0,1 x (Cboʻk + Pboʻk) = 0,1x(46+1,5)	4,7
9	Taqilma, chizigʻining (oʻrta chokning) ortiq-kamligi	Chapga	T ₁ T ₂ = 1 sm (hamma shim modellari uchun oʻzgarmas).	1
10	Taqilma chizigʻini chizish: B ₁ , S ₂ nuqtalar biriktiriladi; bu chiziqni ikkiga boʻlinadi (A nuqta); S ₁ , A biriktiriladi; bu chiziq ikkiga boʻlinadi (A ₁ nuqta).			
11	T ₂ , B ₁ , A ₁ , S ₂ nuqtalarni birlashtirib, taqilma chizigʻi chiziladi. Agar taqilmasi oʻrtada boʻlsa, tikish haqini yaxlit bichib yuborsa ham boʻladi (eni 3—4 sm, boʻyi 20 — 22 sm).			
12	Old boʻlakning bel sathidagi eni - T ₂ T ₃	Chapga	T ₂ T ₃ = Cbel:2+2,5 = 35:2 +2,5 (bitta yoki ikkita vitachka eni solqi, bitta vitachkaga — 2,5 sm, ikkita	20

			vitachkaga — 4,5 sm; solqi — 1 sm).	
13	Yon chok - T_3T_4	Yuqoriga	$T_3T_4 = 1,5$ sm uzaytiriladi.	
14	T_2, T_4 nuqtalari biriktiriladi.			
15	Bukish («qirra») chizig'ini belgilash – S_3	Chapga	SS2 chiziq ikkiga bo'linadi (S_3 nuqta).	
	S_3 nuqta orqali bel sathidan pocha uchigacha vertikal o'tkaziladi; B_2, K_1, N_1 nuqtalar belgilanadi.			
16	Vitachka bukish chizig'ida bo'ladi: orasining ochiqqligi 1,25+1,25 sm; uzunligi 8 —10 sm. Vitachkani biriktirib tikmasdan, balki taxlama qilib tiksa ham bo'ladi. Agar vitachka ikkita bo'lsa, unda ikkinchisi — birinchi vitachka bilan yon chok o'rtasida bo'ladi.			
17	Old bo'lakning pocha uchidagi eni: $N_1N_2 = N_1N_3$	Chapga O'ngga	$N_1N_2 = N_1N_3 = 0,5 Kp - 1 = 0,5 \times 18 - 1$	9
18	Odim qirqim: S_2N_3 nuqtalari birlashtiriladi; K_3 nuqta belgilanadi;			
19	S_2K_3 qismi 0,5 sm egik chiziq bilan chiziladi.			
20	Yon qirqim: $T_4, B; S, N_2$ nuqtalar birlashtiriladi; K_2 nuqta belgilanadi; T_4B qismi 0,5—1 sm qabariq chiziq, BK_2 qismi 0,5 sm egik chiziq bilan chiziladi.			
21	Pocha chizigi - N_1l	Yuqoriga	$N_1 l = 1$	1
Shimning ort bo'lak chizmasini chizish				
22	Shim pochasining eni - $N_2N_4 = N_3N_5$	Chapga O'ngga	$N_2N_4 = N_3N_5$	2
23	Pocha chizig'i - N_4l	Pastga		1
24	Tizza sathidagi eni		$K_2K_4 = K_3K_5$	1
25	K_4, N_4, K_5, N_5 nuqtalar birlashtiriladi.			
26	Ort chiziq (o'rta chiziq) ni chizish - B_1B_3	Chapga	$B_1B_3 = 3$ sm (o'zgarmas);	3
27	Ort chiziq (o'rta chiziq) ni chizish yordamchi nuqta	Yuqoriga	$B_3B_4 = 0,1 \times (Cbo'k - 1 \text{ sm}) = 0,1 \times (46 - 1)$	4,5

28	S ₁ , B ₄ nuqtalar birlashtiriladi. Yuqoriga tomon davom ettiriladi; B ₄ T ₅ = B ₁ T ₂ o'lcham qo'yiladi.			
29	Dumbalar sathidagi eni - S ₂ S ₅	O'ngga	S ₂ S ₅ = S ₁ S ₂	
30	Yordamchi nuqtalar: A ₁ A ₂ = S ₂ S ₄		A ₁ A ₂ = S ₂ S ₄ = 1 sm (o'zgarmas).	1
31	Odim qirqimi: S ₅ , K ₅ nuqtalar o'zaro tutashtiriladi.			
32	Odim qirqimi: S ₅ , K ₃ nuqtalar 1 sm egri chiziq tarzida birlashtiriladi.			
33	Odim qirqimi - S ₅ S ₆	Pastga	33. S ₅ S ₆ = 1 sm	1
34	T ₅ , B ₄ , A ₂ , S ₄ , S ₆ nuqtalarni birlashtirib o'rta chiziq chiziladi.			
35	Bo'ksalar sathidagi eni:	Chapga	B ₁ B gorizontal chap tomonga davom ettiriladi;	
36	Bo'ksalar sathidagi eni - B ₄ B ₅	Chapga	B ₄ B ₅ = (Cbo'k + Pbo'k) - BB ₁ = (46+1,5) - 22,5	25
37	Yon qirqim	Yuqoriga Chapga	B ₅ T ₆ = BT ₄ ; T ₅ T ₆ = Cbel:2 + vitachkalar +solqi (bitta vitachkaga —3 sm, ikkitasiga — 2,5 + 2,5; solqi — 1 sm). T ₅ T ₆ = Cbel:2 + 3 = 35:2 + 3	Chizma dan olinadi. 20,5
38	Yon qirqim: T ₆ , B ₅ , K ₄ , N ₄ nuqtalar birlashtiriladi. T ₆ B ₅ qismida 0,5—1 sm qabariq bilan chiziladi va S'K ₄ qismida 0,5 sm egri chiziq chiziladi.			
39	Vitachka T ₅ T ₆ kesma o'rtasida bo'ladi; uning kengligi 3 sm; bo'y 10—12 sm. Vitachka ikkita bo'lsa, T ₅ T ₆ qismi teng uch qismga bo'linadi.			

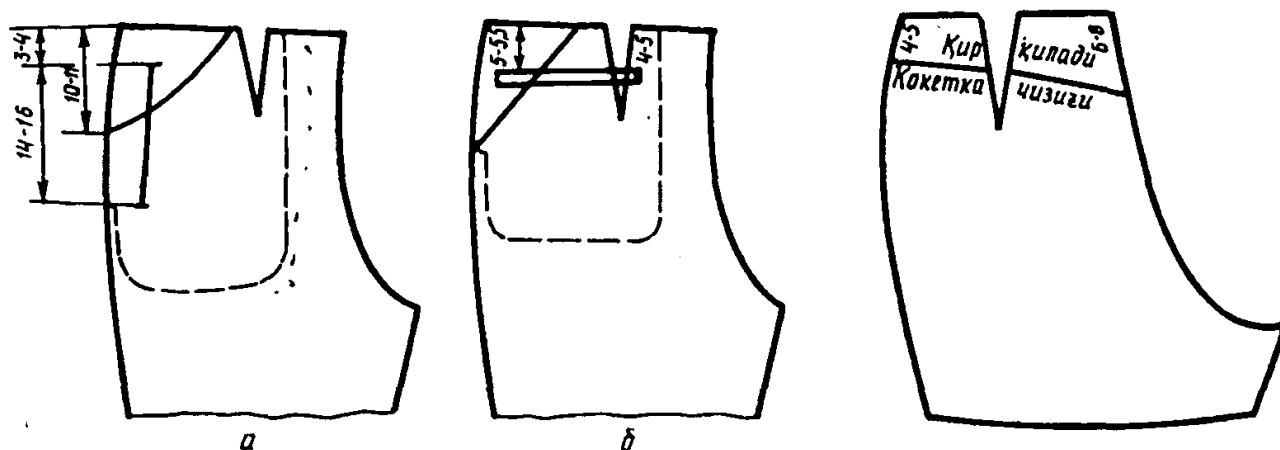
3. Ayollar shimini texnik modellashtirish

Klassik shim asosida modellash

Ko'ylak ko'krak qismi, yeng, yubkani modellash usullari qanday bo'lsa, shimni modellashda ham shunday usullar qo'llanadi (14.4-rasm). Koketka qilish uchun andazani pochadan vitachka oxirigacha bo'lgan joy vaqtincha qirqiladi, vitachka yopiladi, koketka chizigi chiziladi, koketka qirqib olinadi; vaqtincha qirqilgan joy yopiladi; vitachka qoldig'i qoplama cho'ntak qo'yib bekitiladi.

Cho'ntaklar qirqma va qirqib ulangan bo'lishi mumkin; xaltasining shakli cho'ntak og'zining chizig'iga bogliq.

Tizzagacha tushadigan manjet li shim yoki "fonarcha"- shorti andazasini qirqib, qismlarini orasini ochish yoki yoyish yo'li bilan chizilsa bo'ladi.

14.4-rasm. Shim old bo'lagida cho'ntaklarning joylashishi:

a - vertikal joylashgan to'g'ri va shakldor cho'ntak,

b – og'ma to'g'ri va gorizontal to'g'ri o'tqazma listochkali cho'ntak.

c – shimning ort bo'lagiga koketka chizig'ini chizish.

Yopishib turmaydigan (to'kis) shim.

Yopishib turmaydigan shim chizmasi (14.5 - rasm) ham xuddi klassik shim chizmasi kabi tartibda chiziladi. Lekin undan farqi ham bor: yon choklari bilan odim choklari bo'ksa sathidan pochasiigacha to'g'ri chiziqlar tortib (yoki tizza sathida egri chiziq bilan) chiziladi; pocha chiziqlari — gorizontal; old bo'lagini vitachkalar chizig'i bo'ylab beldan pochasiigacha qirqib, yuqori qismi yoyiladi; qo'shimcha (chizib bo'lingan vitachkalarga — ya'ni ularning hajmini va chuqurligini ko'paytirib), masalan, 2+2 sm ni tashkil etadi, hajmdagi ortiqchalikning hammasini 3—4 ta taxlamaga bo'lib yuborsa bo'ladi.

vertikalning yuqori qismini \mathcal{R}_3 nuqtasi bilan ravon egri chiziq bilan birlashtiriladi; \mathcal{R}_3 nuqtasidan pastga vertikal tushiriladi.

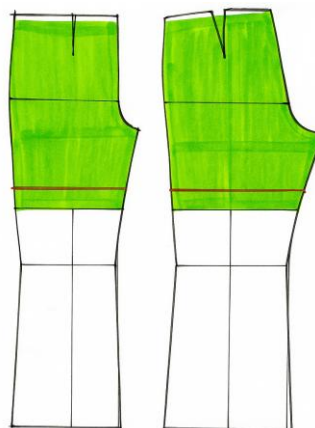
3. Hamma nuqtalarni gorizontaal chiziq bilan birlashtirib, etak chizig'i hosil qilinadi.

4. Ortki bo'lakning o'rtasi bo'ylab $C_2C_4 = 1$ sm uzaytiriladi:

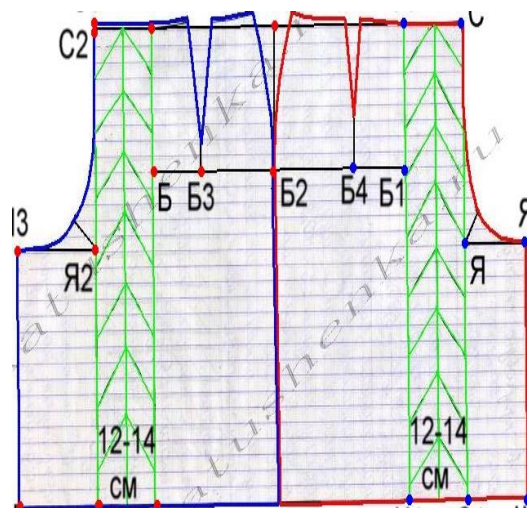
5. Vitachkalar ichidagi chiziqlarni, chiziq qismlarining tutashishini unutmay bel qirqimi yubka asosidagidek chiziladi.

6. Taqilma o'rni belgilanadi.

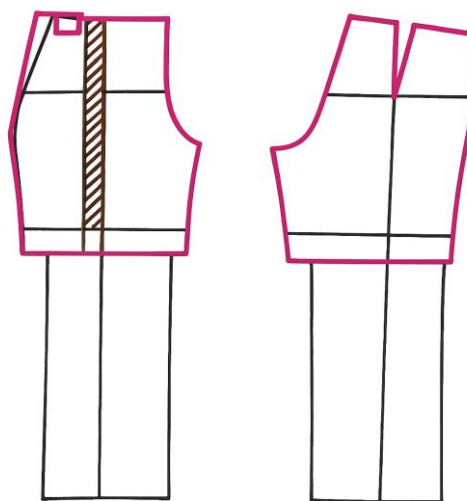
Simni texnik modellash tirish usullari.

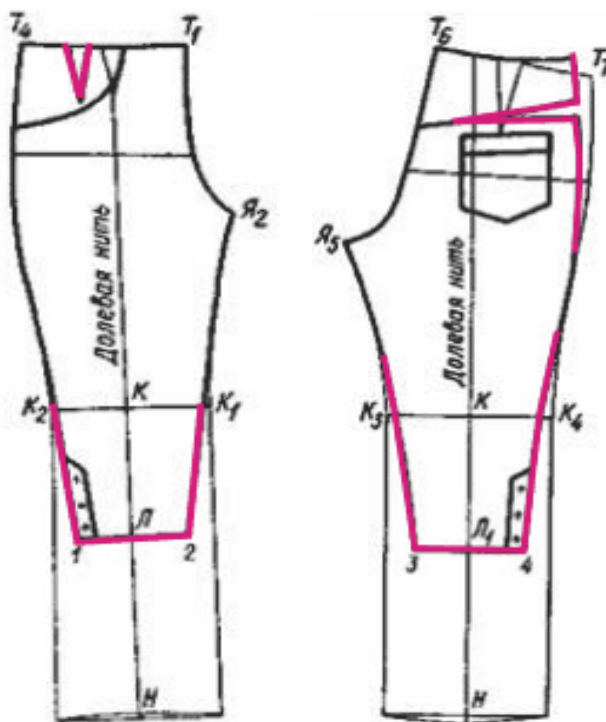
14.7 - rasm. Shorti

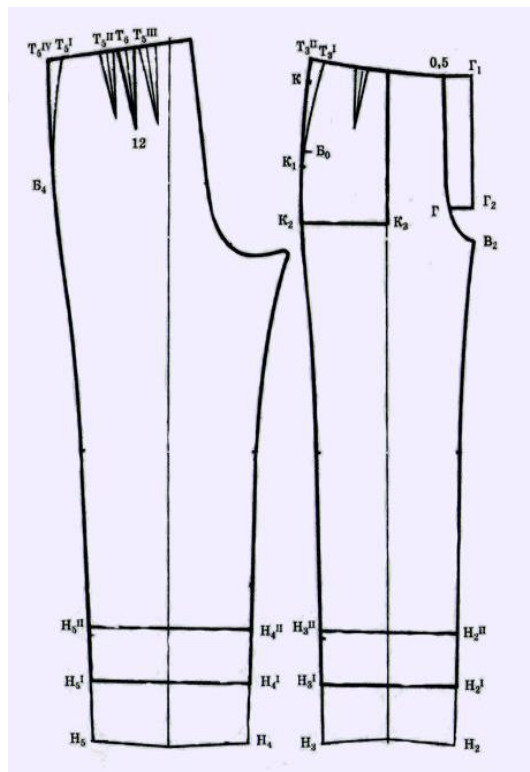
14.8- rasm. Yubka-shorti

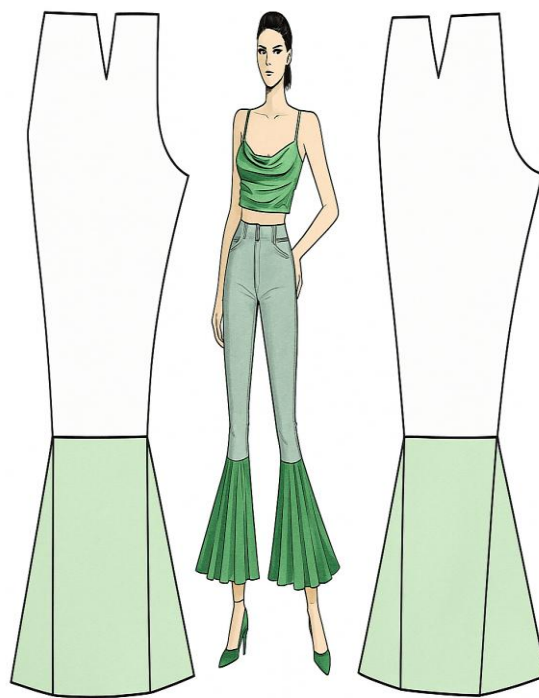
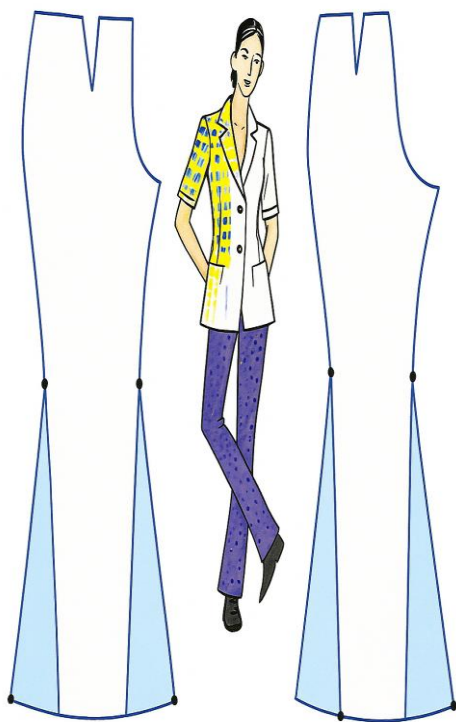
14.9- rasm. Bermudi shim

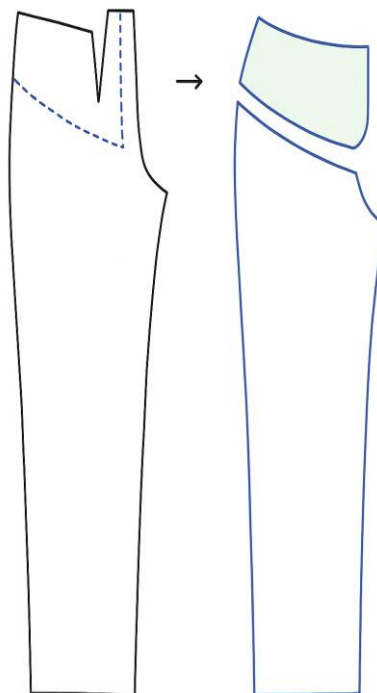
14.10 - rasm. Shimni texnik modellashtirish

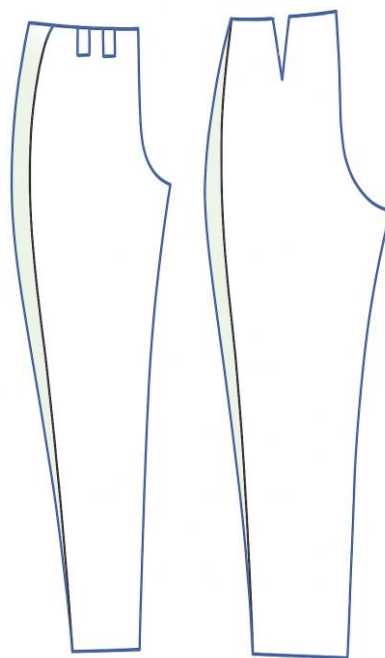
14.11- rasm. Kapri-shim

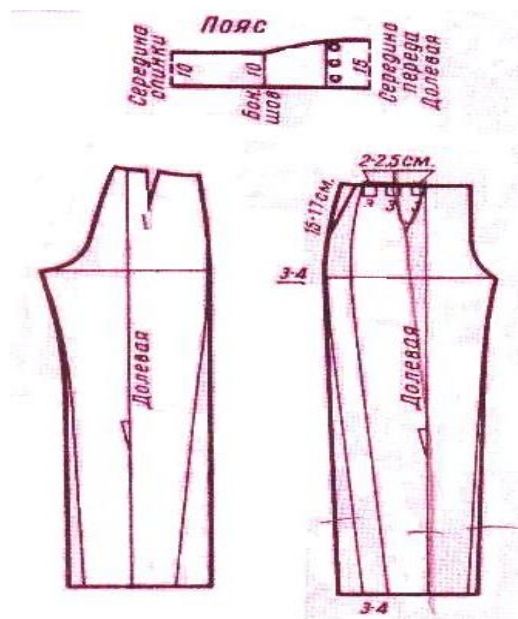
14.12- rasm. Klyosh shim

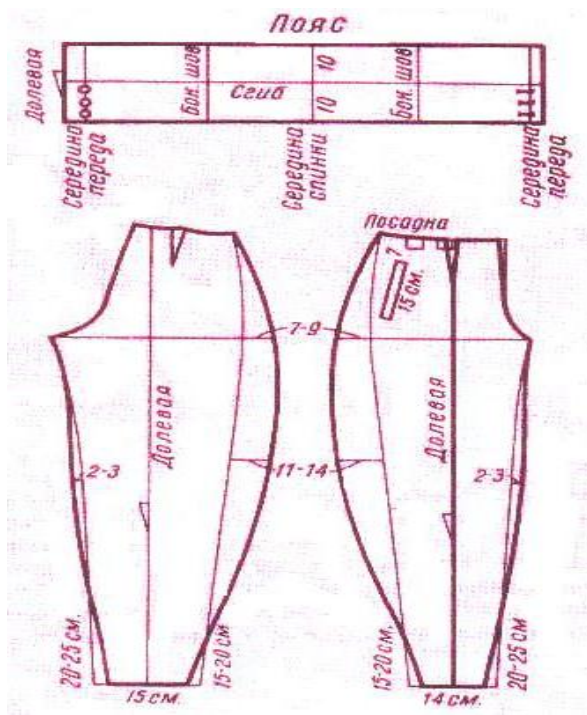
14.13 - rasm. Koketkali shim

14.14 - rasm. "Banan" shim

14.17 - rasm. Yopishib turmaydigan (to'kis) shim

14.18 - rasm. "Banan" shim

1. Abdullayeva, Qumri Madjitovna. Tikuv buyumlarini loyihalash, modellash va badiiy bezash: „Maktabdan va sinfdan tashqari tarbiyaviy ishlar“ yo‘nalishidagi kollej talabalari uchun o‘quv qo‘llanma / Q. M. Abdullayeva, N. C. Gaipova, M.A. Gafurova; O‘zR oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. — T .: Noshir, 2010. 69-74 betlar.
2. S.Sh.Tashpulatov va boshqalar Keng assortimentdagi kiyimlarni loyihalash, modellashtirish va badiiy bezash. Toshkent:”Faylasuflar” nashriyoti – 2017. 5-8; 101-104 betlar.
3. Ayollar yengil kiyimi. Konstruksiyalash va modellash:/O‘quv qo‘llanma/. – T.: “Talqin” nashriyoti, 2003. 195-208 betlar.
4. Abdullayeva Q.M. Tikuvchilik buyumlarini loyihalash va modellashtirish asoslari. O‘quv qo'llanma. O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti T.:2006, 70-74 betlar.
5. Yegorova R.I., Monastirnaya V. P. Bichish tikishni o‘rganing. O‘rta maktab yoshidagi o‘quvchilar uchun — T.: O‘qituvchi, 1990, 85-89 betlar